

SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

ŽALGIRIS

Lietuvą ardome po plytą

Rugsėjis vėl pakvietė mokinius. Vienur jų daugiau, kitur mažiau, o kai kurios mokyklos jau žvelgia pro užkaltus langus. Tendencijos liūdnos - ateityje tokių mokyklų daugės. Ne tik kaimuose. Paskutiniai skambučiai skambės profesinėms mokykloms, kolegijoms, universitetams. Kas ir kodėl atsitiko, kalbamės su Profesinio mokymo įstaigų asociacijos viceprezidentu, Joniško žemės ūkio mokyklos direktoriumi Liudu Jonaičiu.

- Šiomet į Aleksandro Stulginskio universitetą studijuoti įstojo maždaug 50 proc. mažiau studentų nei pernai. Kas lemia, kad mūsų, žemės ūkio, krašte nebėra kam mokytis kaimiškų profesijų? - paklausėme Liudo JONAIČIO.

- Man be galo širdį skauda, kad šitas geriausias iš visų sutvarkytas universitetas - bendrabučiai suremontuoti, fakultetai iš vidaus ir iš išorės atnaujinti, puikios bazės, Nemuno slėnis už milijonus - tapo vienas nepaklausiausių. Atsitiko taip todėl, kad pakėlus priėmimo balą nebeliko galimybės patekti į universitetą silpnesniais pažymiais baigusiems provincijos vaikams. Dabartinė Vyriausybė, Švietimo ir mokslo ministerijos vadovybė nusistačiusios, kad tos specialybės, į kurias nesusirenka studijuojančių, nepopuliarios ir jų nereikia. O juk čia kalbama ne tik apie specialybes, kalbama apie žmones. Kaimo vaikai bent jau dažniausiai sugrįžta ten, iš kur atėję. Galima buvo padidinti stojimo balą į vadybas, mediciną, bet ne į žemės ūkio universitetą. Lygiai toks pat požiūris ir į profesines mokyklas. Šiomet net į profesines mokyklas buvo priimama per Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacijos bendrajam priėmimui organizuoti (LAMA BPO - red. past.) sistemą. Dešimt klasių baigę vaikai turi prisijungti prie elektroninės sistemos, gauti kodus, teikti prašymus. Net į penkias profesines mokyklas galėjo prašymus paduoti. Tris mėnesius vaikas nežinojo, ar įstos į pasirinktą mokyklą. Ar tai ne absurdas?

- Trys kolegijos šiomet sulaužė susitarimą su Švietimo ir mokslo ministerija ir priėmė studijuoti būrį studentų su mažesniu stojamuoju balu, nei nurodyta. Tam, kad pratęstų savo gyvavimą. Bet jeigu jau erozija prasidėjo, ar ją pavys sustabdyti?

- Yra tekę girdėti, kad priimti į kolegijas ne visi patempdavo. Negerai, kad vaikus, kurie pagal savo gebėjimus turėtų mokytis profesinėse, susirenka kolegijos. Tai, kad kolegijoms priėmimo kartelę pakėlė, yra normalu. Kita vertus, mes nesugebame apsispręsti ir normaliai uždaryti jokios perspektyvos neturinčios profesinės mokyklos, ką sėkmingai įvykdė estai. Prieš maždaug penkiolika metų Estijoje buvo 73 profesinio mokymo įstaigos. Estijos politikai tada nusprendė, kad reikia eiti tęstinumo keliu, nesvarbu, kada ir kas bus išrinktas į valdžią. Dabar Estijoje liko 32 profesinės mokyklos. Kur reikėjo, pristatė priestatus, sukūrė gerą mokymosi bazę, bendrabučius įrengė kaip viešbučius. Į bet kurią tų mokyklų nuvažiuavęs pasijunti kaip tapačioje mokykloje Švedijoje, Norvegijoje, Vokietijoje. Lietuvoje dabar yra 72 profesinės mokyklos ir iš jų tik apie 40 tų, kurias galima vadinti sektoriniais centrais su šiuolaikiškai įrengtomis praktinio mokymo klasėmis. Nenorėčiau girtis, bet tarp jų ir mūsų mokykla. Atnaujinome visą žemės ūkio mokymo sektorių. Savo moksleivius mokiname su nauja žemės technika, puikiai įrengtos visos laboratorijos, teoriniai kabinetai.

- Baigę kai kurias aukštąsias mokyklas, jų absolventai deda diplomą į stalčių ir stoja į profesinę mokyklą, kartais - ne vieną. Ar tai normalu?

- Šešiolika metų, būdamas Kaimo plėtros profesinio mokymo įstaigų asociacijos prezidentu, visuose aukščiausio lygio švietimo įstaigų vadovų susitikimuose kaliau, kad laikas atversti piramidę nuo smaigalio ant šono. Niekas nesiklausė. Dėl to taip ir atsitiko, kad baigę aukštąsias mokyklas jaunuoliai priversti stoti į profesines mokyklas. Tarkim, Gedimino technikos universiteto automechanikos specialybės absolvento niekas nepriima į darbą dėl to, kad jis nemoka technologijų. Nieko kita tam diplomuotam žmogui nelieka, kaip stoti į automechanikų mokyklą ir išmokti specialybės pagrindų. Baigia ją ir tik tada pradeda karjerą. Visame pasaulyje tik 60 proc. baigusiujų gimnazijas stoja į aukštąsias, kiti - į profesines. Pas mus vos ne visi po gimnazijų veržiasi į aukštąsias, nesvarstydami, ras darbo gavę diplomą ar ne.

- Jūsų mokykla kasmet parengia apie šimtą darbininkų profesijų specialistų. Kaip jiems visiems pavyksta susirasti darbą?

- Tai yra problema. Tarkim, baigia mokyklą mūsų mokinys, įgyja gerą profesiją. Kaime jo tėvai gyvena, norėtų ir jis ten likti, bet susirasti darbo pagal profesiją neįmanoma. 200-300 hektarų turintis vidutinis ūkininkas stengiasi ūkyje apsiruosti su savo šeimos nariais. Jam reikalingi tik pora mechanizatorių 2-3 mėnesius per metus. Kur dėtis jaunam iki naujo sezono? Atidirba ir dingsta, o ūkininkas kasmet ieško kitų. Stambus ūkininkas, valdantis 1-3 tūkst. hektarų, moka savo mechanizatoriams gerą atlyginimą. Jis gali išlaikyti darbuotojus visus metus. Jeigu ūkininkas negali mokėti, kas lieka tiems profesijų turintiems jauniems žmonėms? Tik išvažiuoti į užsienį ir dirbti tenykščiams ūkininkams. Kai manęs klausia, ar ne apmaudu, atsakau: Europa davė mums pinigų įkurti bazę šitam mo-

Joniško žemės ūkio mokyklos nuotr.

- Provincija traukiasi akyse. Ar žemės ūkio mokyklos dar nepajuto moksleivių stygiaus?

- Visos žemdirbiškos krypties mokyklos yra provincijose. Gyventojų provincijose mažėja, kartu nelieka moksleivių. Šiais metais Joniško rajone buvo uždaryta Jaunimo ir suaugusiųjų mokykla bei Mindaugių pagrindinė mokykla. Nebeliko ką mokytis. Visuose rajonuose tas pats. Mažėja mokinių bendrojo rengimo mokyklose, trūksta jų ir žemdirbiškų specialybių profesinėms. Džiaugiuosi, kad mūsų mokykla kasmet į tris žemdirbiškas specialybes - žemės ūkio gamybos verslo darbuotojo (užsienyje - fermerio), technikos priežiūros verslo (anksčiau - žemės ūkio mechanizatoriaus) ir dekoratyvinio apželdinimo verslo - mokinių dar surenka. Kitų specialybių mokiniai surenkami prasčiau, nes darbdaviai pasėjo praktiką, kad mokytis nebūtina. Kartais net pradėjusius mokytis iš mokyklos suolo išvilioja. Būna, mokinys išeina į praktiką, o gerą darbininką lengvai gavęs verslininkas įtikina jį mesti mokyklą ir likti dirbti. Kas jaunam, pinigus gauna, o apie ateitį negalvoja.

kymui, ją turėdami mes išmokome specialistą. Jei mūsų žemės ūkiui jų nereikia, tai kodėl jie negalėtų išvažiuoti ten, kur yra reikalingi? Kai universitetus baigę teisininkai, vadybininkai išvažiuoja į užsienį dirbti paprastų darbų, tai labai blogai. Valstybei didžiulis nuostolis. O kas darosi su medikais! Daug metų esu Joniško savivaldybės tarybos narys, todėl žinau. Svarstėme, kaip prisivilioti medicinos studentų, kad baigę jie persikeltų pas mus. Savivaldybė skyrė pinigų, ugdėme sau du studentus. Baigė jie mokslus, bet pas mus nedirba. Vienas išvažiuojo į Norvegiją pasitobulinti, pabuvo ir rašo mums iš ten: „Aš jau nebegrįšiu. Pinigus grąžinsiu.“ Šiais metais atvažiuavo toks kaunietis. Aišku, kad chirurgui provincijoje tobulėti mažai galimybių, kitas reikalas - klinikose. Ir vėl gauname prašymą leisti jam sugrąžinti skolą už mokymą per ketverius metus. Dabar bandome ieškoti tarnybinių butų ir vėl dedame viltis.

- Profesijos žemės ūkio mokykloje išmokę jauni žmonės galėtų kaime kurti mažus šeimos ūkius ar, dirbdami greta

▶ Kaimo vaikai bent jau dažniausiai sugrįžta ten, iš kur atėję

tėvų, ruošti perimti ūkį. Bet realybė ta, kad daugelio tėvai neturi žemės. Ir neturės, nes dėl nevykusios reformos žemė buvo kilota perkilota, išgrobstyta, pigiai perpirkta.

- Žemės reforma buvo absurdas. Nesunku atsekti, kas ją tokią parengė ir dėl ko parengė. Padarė tam, kad savo žemes iš užkampių galėtų perkelti arčiau sau naudingų vietų. Kas tik galėjo, buvo apskresnis, susitvarkė. Ežerus, tvenkinius, ir tuos kilojo. Dabar laikrodžio atgal nebeatsuksi. Nebent ūkininkas, jau šiek tiek prasisukęs, nupirktų sūnui šiek tiek žemės, įregistruotų ūkininko ūkį ir jaunas žmogus galėtų auginti avis, imtis kito smulkiojo verslo. Prakutęs gal ir pats žemės nusipirktų. Būtų nelengva, žemės kainos dabar kosminės. Joniškyje žemė dabar kainuoja iki 10 tūkst. eurų už hektarą, kai neseniai dar kainavo 7 tūkst. litų. Per 26 nepriklausomybės metus pas mus mokėsi daug mokinių, kurių tėvai dirba užsienyje. Šiomet vienas jų po diplomų įteikimo su draugais diskutavo, kur jam dabar kilti: pas tėvą į Angliją, mamą - į Ispaniją ar brolių - į Norvegiją. Visi kviečia. Galimybės likti Lietuvoje jis nesvarsto. Visada sakiau, kad svarbiausias dalykas, galintis sulaikyti žmones likti Lietuvoje, yra uždarbis. Žmogus turi uždirbti tiek, kad galėtų prasimaitinti, susimokėti už butą ir dar šį tą įsigyti. Atlyginimų nekeldami nieko nepadarysime.

- Iš ko tuos didesnius atlyginimus paįmsi? Ne visi turi iš ko juos mokėti.

- Jau yra ūkininkų, kurie darbininkus iš Ukrainos, Baltarusijos kviečiasi. Mokėti daugiau saviškiams jie neturi iš ko. Net 200-300 hektarų turintis ūkininkas neišgali. Jam reikia išlaikyti šeimą, pirkti techniką, trąšas, mokėti mokesčius. Didesniems atlyginimams nelieka. Buvo toks kuriozas - atvažiuojo į mokyklą 200 hektarų žemės turinti šiaurietiškas ūkininkų pora. Domisi, ar negalėtų susirasti specialistų. Klausiu, kokią techniką jie turi. Žmona vairuojanti naują traktorių, vyras - naują kombainą, o kiti - seni. Nuėjome į klasę, vaikai, tai išgirdę, tik juokiasi. Senais traktoriais dabartinių moksleivių nebesuviliosi. Ukrainiečiai, baltarusiai dirba už gerokai mažesnę atlyginimą negu mūsų šaliai. Jie net linę įsigyti mūsų mokyklose specialybes ir likti čia dirbti.

- Taip savo problemų neišspręsimė. Tai kaip mūsų Lietuva atrodys po dešimties metų?

- Kaip gali atrodyti, jei jau dabar užkalinėjami mokyklų langai? Netrukus pradės užsidaryti profesinės mokyklos, kolegijos, universitetai. Ne vien demografija čia kalta. Iškreiptų veidrodžių karalystę sukūrėme daug anksčiau. Man keista, kad visos mokyklos pradėjo ruošti vadybininkus. Keista, kad turint gerą teisininkų kalvę Vilniaus universitete buvo įsteigtas Romerio universitetas. Po to tas pats universitetas ėmė ruošti vadybininkus ir galų gale informacinių technologijų specialistus. Tarsi nebūtų kam.

Kas liks iš Lietuvos? Liūdna. Ypač kai patys ją griauname. Imkime tą pačią LAMA bendrojo priėmimo sistemą. Kada nors griovėjai bus įvardinti, bet bus vėlu.

